

PERSPEKTIVY KONCEPCE OPERACÍ ZALOŽENÉ NA ÚČINCÍCH A JEJÍ VZTAH KE KOMPLEXNÍM PŘÍSTUPŮM K ŘEŠENÍ KRIZÍ

PERSPECTIVES OF EFFECT BASED APPROACH TO OPERATIONS AND ITS RELATIONSHIP TO COMPREHENSIVE APPROACH

Jaromír ZŮNA*

Abstrakt

Koncepce operací založená na účincích, známá také jako EBO/EBAO, byla vypracována v reakci na průběh vojenských operací v Iráku a Afghánistánu. V současnosti tato koncepce zaniká. Od svého počátku byla koncepce operací založená na účincích předmětem kritické diskuse, především z toho důvodu, že složitý myšlenkový proces, který tato koncepce představovala, nebyl pochopen a byl různě interpretován. Především nešlo o operační koncepci, ale nový systém plánování operací. Rovněž lze uvést, že základ koncepce nebyl tvořen operačním uměním, ale byla myšlenkově založena na společenských vědách. Koncepce také nebyla pojata jako deterministický a technologicky založený systém, ale byla určena k podpoře soudobých vojenských operací, které jsou vedeny mezi civilní populací. Článek řeší některé z hlavních souvislostí, které vedly ke zrušení koncepcí EBO/EBAO.

Abstract

The concept of effect based approach to operations, known as EBO/EBAO, was developed in reaction to the course of military operations in Iraq and Afghanistan. Now the concept expires. From the beginning, the effect based operations concept had been subject to critical discussions, namely due to the fact that the comprehensive thought process involved in the concept had not been properly understood and its interpretations varied. Primarily, it was not an operation concept, rather, a new operation planning system. It can be also mentioned that the concept was not based on operational art, but on social sciences instead. The concept had not been understood as a deterministic and technology based system, rather, its objective was to support the present day military operations waged among the civilian population. The article deals with some of the fundamental links leading to the expiration of the EBO/EBAO concepts.

Klíčová slova

Komplexní přístupy, EBO, EBAO, řešení komplexních krizí, možnosti, limity, perspektivy, mezinárodní organizace, vztah civilních a vojenských složek v operacích, AČR.

Keywords

Comprehensive approach, EBO, EBAO, Complex crisis, Possibilities, Limits, Perspectives, International organizations, Civil – military relationship in operations, AFCR.

***

ÚVOD

Jedním z charakteristických znaků současného bezpečnostního prostředí je existence široké škály aktérů, kteří svou činností ovlivňují politická rozhodování o způsobu řešení krizí a aktivně se angažují v bezpečnostní oblasti. Jde především o mezinárodní organizace, národní státy, vojenské aliance, koalice států a nevládní organizace. Různorodost koncepčních přístupů k zajišťování

---

* E-mail: zunaj@seznam.cz

aktuálních bezpečnostních potřeb je v tomto prostředí zcela přirozená. Vyplývá zejména z odlišnosti národních zájmů, funkcí jednotlivých aktérů v mezinárodním bezpečnostním systému a ze struktury schopností, kterými disponují a prostřednictvím nichž se mohou na řešení krizí podílet. Pozitivním důsledkem existence množiny koncepčních řešení je i existence široké škály civilních i vojenských schopností, které lze při řešení krizových stavů ve světě použít a jež jsou na sobě relativně nezávislé. Možnost výběru ze souboru možností podstatně zjednodušuje politické rozhodování o jejich použití, zejména pokud jde o eliminaci menších krizí, které se liší svou podstatou a vyžadují odlišné postupy při jejich řešení.

V případě komplexních krizí velkého rozsahu vzniká naopak potřeba úzké koordinace mezi jednotlivými subjekty mezinárodního bezpečnostního systému a společného použití civilních i vojenských schopností, kterými v globálním měřítku disponují. Především řešení komplexních krizí velkého rozsahu, jež budou určovat budoucí vývoj v bezpečnostním prostředí, vyžadují integraci civilních a vojenských schopností napříč spektrem mezinárodních organizací. Takový způsob řešení krizí je dnes označován jako komplexní přístup k řešení krizí. Vypracování koncepčních východisek, které umožní realizovat přechod na komplexní přístup k řešení krizí, je v současnosti jak ve vojenské, tak především v civilní oblasti vysoce aktuální.

Komplexní přístup k řešení krizí zahrnující bezpečnostní, rozvojovou, rekonstrukční, humanitární a další oblasti zaujímá ústřední pozici v politickém rozhodování o preferovaných způsobech řešení soudobých krizí. Rámcově jsou komplexní přístupy obsaženy v řadě existujících koncepcí, které se v různé míře a v závislosti na zvoleném politickém rámci operace nebo mise dnes při řešení krizí používají. Dosud však představují samostatné a vzájemně jen málo sladěné postupy a činnosti. Nedostatečný stupeň koordinace existuje jak na úrovni národních států, tak i mezi státy samotnými, mezinárodními organizacemi a obecně mezi vojenskými a civilními komponenty. V důsledku nedostatečné koordinace pak dochází k oslabování účinnosti celkového působení mezinárodního společenství v krizových oblastech.

Týká se to i stále relativně nové koncepce operací založené na účincích, která je často považována za předchůdce komplexního přístupu k řešení krizí a o níž se dosud poměrně široce diskutuje i v AČR. Koncepce operací založená na účincích má řadu charakteristických znaků, které jsou shodné s komplexními přístupy k řešení krizí. Novým je především navrhovaný způsob koordinace civilních i vojenských komponentů ve všech fázích plánování, přípravy a vedení operací a misí. Vzhledem k tomu, že právě nízká úroveň koordinace mezi civilními a vojenskými komponenty je považována za jednu z hlavních slabín při řešení soudobých krizí, měla nová koncepce značnou odezvu nejenom na úrovni národních států, ale i NATO. Tímto způsobem byly do podmínek AČR vneseny dva pojmy, národní a alianční, ke kterým byl hledán ucelený národní postoj a vojenská aplikace.

„Operace založené na účincích“ (EBO – Effect Based Operations) a „Přístup k operacím založený na účincích“ (EBAO – Effect Based Approach to Operations) jsou v našich podmínkách považovány většinou za synonyma.¹ Když dva usilují o stejnou věc, nemusí to ale nutně znamenat, že dělají totéž. EBO je koncepcí vypracovanou pro použití národním státem (USA), který disponuje ucelenou strukturou diplomatických, ekonomických, vojenských, informačních a dalších nástrojů síly (mocí) a významným monopolem na použití vojenské síly. Naproti tomu koncepcí EBAO byla vytvořena pro potřeby vojenské aliance (NATO), která disponuje pouze vojenskými nástroji síly a pro niž je charakteristické, že způsob, intenzita a rozsah použití vojenských sil jsou odrazem dosažené úrovně konsenzu členských států v bezpečnostní oblasti. Rozdílnost podstaty obou koncepcí je zřejmá. Obě koncepce byly vypracovány k podpoře odlišných bezpečnostních politik a zájmů. To se stává určujícím pro posouzení celkového potenciálu jejich použití v praxi soudobých operací. Velitel USJFCOM generál James N. MATTIS k odlišnosti obou koncepcí uvádí: „NATO přístup k operacím založený na účincích není totožný s tím, co představují operace založené na účincích v USA. Politika NATO se soustřeďuje na vládní přístupy a na komplexní přístupy k řešení krizí.“²

PODSTATA KONCEPCE OPERACÍ ZALOŽENÁ NA ÚČINCÍCH

Operace založené na účincích mají představovat komplexní pohled na způsob řešení krizí, který spočívá v koordinované aplikaci diplomatických, ekonomických, vojenských, informačních a dalších nástrojů síly. Podstatou koncepce je harmonizace civilních činností a vojenských operací prostřednictvím společně definovaných cílů, společného plánování, přípravy a koordinace postupu v průběhu operace za účelem dosažení koherentních účinků v celém spektru civilních i vojenských oblastí. Jde o přímou reakci na změny v bezpečnostním prostředí a nový typ komplexních krizí, které nejsou řešitelné pouze vojenskými prostředky. Na rozdíl od vojenských operací, jež jsou vedeny k dosažení vojenských cílů a splnění vojenských úkolů, je nová koncepce orientována na řešení podstaty krizí a dosažení cílového stavu. V tomto ohledu ji lze považovat za způsob formulace strategií pro řešení krizí.

Zásadní význam pro aplikaci uvedené koncepce má skutečnost, zda je operace vedena národním státem, nebo vojenskou aliancí. Pro potřeby článku je proto použita definice koncepce pro „Operace založené na účincích“ (EBO – Effect Based Operations), která byla vypracována v USA a tvořila rovněž základní teoretické východisko pro NATO. Dále je užitá definice koncepce „Přístup k operacím založený na účincích“ (EBAO – Effect Based Approach to Operations), která byla vypracována pro použití v rámci NATO. Vzhledem k členství ČR v NATO byl koncept EBAO v podmínkách AČR přikládán větší význam z hlediska jejího případného použití v praxi. V ozbrojených silách USA jsou EBO definovány jako: „Operace, které jsou plánovány, vedeny, vyhodnocovány a adaptovány na základě komplexní znalosti operačního prostředí za účelem ovlivnění nebo dosažení změny chování a schopností systému s využitím zvolených nástrojů síly k dosažení politických cílů.“³ NATO definuje EBAO následovně: „Operace založené na účincích jsou ucelenou a komplexní aplikací různých nástrojů aliance, kombinovaných s praktickou spoluprací s ostatními angažovanými aktéry, za účelem vytvoření požadovaných účinků, které jsou nutné pro dosažení plánovaných cílů a cílového stavu NATO.“⁴

Potenciál koncept EBO (národní) a EBAO (alianční) pro jejich použití v komplexních krizích je nutné posuzovat z následujících hledisek: nástrojů síly státu, cílového stavu, řízení operací, účinku a přístupu, vývoje v bezpečnostním prostředí a komplexního přístupu k řešení krizí.

Nástroje síly státu. Pouze stát disponuje uceleným souborem nástrojů a mocí a nezávisle rozhoduje o jejich použití k prosazování svých národních zájmů jak samostatně, tak i v rámci širšího mezinárodního úsilí. Vedení operací založených na účincích v celé šíři předpokládaných činností je proto možné pouze s podporou a za plného využití funkcí státu. Politické vedení státu musí rozhodnout, jakých účinků a cílového stavu chce při řešení krize dosáhnout. Současně musí určit, které oblasti jsou pro něj při řešení krize prioritní, například ekonomická, sociální, kulturní, integrační a další oblasti lidských činností.

Ve srovnání s národním státem vojenská aliance vyjadřuje pouze konsenzus členských zemí v bezpečnostní oblasti. K naplnění svého účelu disponuje NATO téměř výlučně jen vojenskými nástroji síly a omezenou dostupností politických nástrojů prostřednictvím NAC (North Atlantic Council). Existuje jen malý předpoklad k tomu, že by členské státy bez omezení převedly některý ze souboru svých nevojenských silových nástrojů (mocí) určenému veliteli NATO nebo alianci jako takové. V definici NATO pro EBAO se proto neurčitě hovoří o využití různých nástrojů, nikoli nástrojů síly aliance. Nástroje, jejichž použití se v operacích EBAO předpokládá, NATO z praktických důvodů blíže nespecifikuje. Je to dáno tím, že absolutní většina schopností a kapacit, které jsou k vedení operací založených na účincích potřebné, je v dispozici národních států, případně mezinárodních a nevládních organizací. Rovněž většina expertních znalostí z nevojenských oblastí, které jsou pro vedení operací založených na účincích potřebné, leží mimo sektor obrany členských států NATO. NATO ve své koncepci EBAO proto deficit civilních schopností nahrazuje zdůrazněním potřeby široké spolupráce s ostatními vojenskými i civilními aktéry, kteří se při řešení krize angažují, a apelací na členské státy aliance a partnery k uvolnění a společnému sdružení civilních kapacit ve prospěch operací pod vedením NATO.⁵ Ochota ke

vzájemné koordinaci činností a poskytnutí prostředků mezinárodních a nevládních organizací, humanitárních organizací a mezinárodních institucí tak podmiňuje reálnou způsobilost NATO nezávislého vedení operací založených na účincích.

Na druhé straně NATO již disponuje koncepcí „NATO operace na podporu míru“ (NATO PSO – Peace Support Operations), která je určena k vedení vojenských operací a podpoře mezinárodního systému krizového řízení (NATO Non-Article 5 Crisis Response Operations) a vytváří odpovídající politický rámec, součinnostní a řídicí mechanismy pro vedení společných mnohonárodních operací za účasti civilních i vojenských aktérů. Tato je dále podpořena koncepcí pro oblast civilní a vojenské spolupráce (NATO CIMIC – Civil Military Cooperation). Takové uspořádání umožňuje NATO řešit přirozený deficit, který vojenská aliance má v oblasti civilních schopností.

Koncepce EBAO a PSO shodně vycházejí z komplexních přístupů k řešení krizí, deklarují nezbytnost koordinované aplikace nástrojů síly státu a orientace na dosažení cílového stavu, podporují spolupráci s mezinárodními a nevládními organizacemi a v případě nutnosti předpokládají rozhodné použití vojenské síly. Odlišnost existuje v účelu obou koncepcí. NATO PSO představují reálné vojenské operace, jejichž účelem je zajistit bezpečné prostředí pro činnost mezinárodních a nevládních organizací, které plní dlouhodobé úkoly rekonstrukce a obnovy a v jejichž splnění spočívá dosažení strategických cílů při řešení krize. NATO EBAO naproti tomu reprezentují změnu v přístupech k řešení krizí. Vedle bezpečnostních úkolů jsou jejich obsahem i politické požadavky, opatření k budování nových společností, budování států, rekonstrukční, rozvojové a humanitární činnosti, podpora integračních procesů a další úkoly, kterých má být pod vedením NATO dosaženo prostřednictvím sladěného použití civilních i vojenských nástrojů. Koncepce EBAO je založena na ambici, která předpokládá schopnost NATO politicky řídit, plánovat a realizovat složité kulturní, politické, sociální a ekonomické procesy v krizových oblastech.

Cílový stav. Kvalitu každé operační koncepce je nutné posuzovat z hlediska její reálné použitelnosti. Koncepce operací založená na účincích musí v tomto případě zajistit natolik kvalitní organizační a obsahový rámec, který vytvoří podmínky pro dosažení plánovaných civilních i vojenských cílů v operaci, umožní řešit podstatu krizového stavu a bude podporovat procesy rekonstrukce a obnovy v dlouhodobém horizontu. Ve srovnání s jinými koncepcemi to znamená, že základním předpokladem k jejímu použití je dostupnost civilních schopností ve struktuře a velikosti odpovídající předpokládanému způsobu použití. Pokud mají koncepce EBO/EBAO představovat progresivní způsob řešení komplexních krizí a současně překonávat koncepce již existující, musí být taková operace nutně podporována souborem schopností z oborů souvisejících s výkonem státní správy, které zajistí v krizové oblasti obnovu základních funkcí státu.

Formálním vyjádřením vztahu mezi účinky a cílovým stavem při řešení dané krize je mandát schválený odpovídající mezinárodní organizací. Nositelem politické diskuse na půdě mezinárodních organizací o podobě mandátu jsou národní státy. Státy, jako základní prvek v systému mezinárodních vztahů a politiky a v souladu se svými zájmy, rovněž na půdě mezinárodních organizací rozhodují o způsobech reakce na vývoj v bezpečnostním prostředí. Koncepce EBO je takto založena a lze ji považovat za relevantní koncepci pro použití národním státem, který má zcela výjimečné postavení v oblasti mezinárodních vztahů a je způsobilý buď samostatně, nebo na půdě mezinárodních organizací prosazovat obsah mandátu pro řešení vzniklé krize.

NATO, jako vojenská aliance, deklaruje připravenost vyčleňovat své schopnosti ve prospěch akcí na udržení míru a stability ve světě pod vedením mezinárodních organizací. Na základě mandátu mezinárodní organizace NATO může být pověřeno podpurnými funkcemi ve vojenské oblasti, případně vedoucí rolí při řešení krizí v těch případech, kdy je vzhledem ke svým schopnostem k plnění takové role nejlépe disponováno. Nové bezpečnostní výzvy objektivně mění podmínky pro působení vojenských sil a prostředků NATO při řešení dnešních krizových stavů. Je také skutečností, že NATO není pro soudobé krize disponováno stejným způsobem jako jiné

mezinárodní organizace, které využívají ke své činnosti kapacit v globálním měřítku. Značným hendikepem je omezený přístup aliance k civilním kapacitám mezinárodních, vládních a nevládních organizací. Civilní kapacity, které jsou rozhodující pro řešení podstaty komplexních krizí a dosažení cílového stavu, nejsou součástí obranného plánování v NATO. Aliance rovněž nemá k dispozici stejnou strukturu nástrojů (mocí), kterými disponují národní státy. Uvedené skutečnosti výrazně limitují způsobilost NATO samostatně vést operace založené na účincích, jejichž podstatou je koordinované působení civilních a vojenských složek za využití širokého spektra diplomatických, ekonomických, vojenských, humanitárních, informačních a dalších nástrojů.

Pokud by se NATO rozhodlo pro samostatnou angažovanost při řešení krize a aplikování své koncepce EBAO, neexistuje reálný předpoklad, že by získalo mezinárodní podporu pro vlastní definici cílového stavu. NATO by se tím prakticky uzavřel přístup k civilním kapacitám, schopnostem a expertním znalostem mezinárodních, vládních a nevládních organizací. Koncepci EBAO lze proto ze strany NATO aplikovat pouze v případech, kdy jsou krize řešeny v rámci mezinárodního bezpečnostního systému. Pro takové případy již ale existují zavedené mezinárodní mechanismy, označované jako komplexní přístupy k řešení krizí, které se uskutečňují v součinnosti s OSN, EU, OBSE a dalšími mezinárodními a nevládními organizacemi. V těchto souvislostech proto není účelné vytvářet v NATO nezávislou operační koncepci, jejíž proveditelnost je zcela závislá na schopnostech organizací, které nejsou součástí aliance, a jež nevytváří předpoklad pro dosažení plánovaných cílů při řešení krize.

Řízení operací. Operace založené na účincích vyžadují systém řízení, který při řešení krize zajistí koordinované použití civilních i vojenských nástrojů (mocí) na národní i mezinárodní úrovni. Jde o velmi náročný předpoklad, který mimo jiné vyžaduje i vytvoření stálých expedičních kapacit v civilních oborech. Schopnostmi vést takto pojaté operace disponují jen silné státy s dlouhodobou tradicí expedičního použití nejen vojenských sil, ale i řady dalších součástí státní správy. Pokud není řízení uspokojivě vyřešeno na úrovni státu, není reálné uvažovat o koncepci operací založené na účincích jako o samostatné operační koncepci vojenské aliance, protože není vytvořen základní předpoklad pro dostupnost civilních schopností. Tato skutečnost byla hlavním důvodem, který v konečném důsledku donutil NATO přehodnotit původní americkou koncepci EBO a formulovat svůj vlastní koncept EBAO.

Původní americká koncepce EBO začala být považována v NATO za problematickou ještě dříve, než došlo k jejímu ověřování v praxi. Předmětem obav byla nadměrně vysoká ambice, která je v koncepci obsažena, spočívající v převzetí odpovědnosti za realizaci úkolů v civilní oblasti, ke kterým není aliance vybavena. Vliv evropských členských států NATO nicméně zajistil, že texty týkající se koncepce EBAO jsou vyváženější, než je tomu v případě koncepce EBO, jsou více vázány na komplexní přístupy k řešení krizí, na partnerský vztah k mezinárodním a nevládním organizacím a vytváří prostor pro nezávislou angažovanost členských států v bezpečnostní oblasti. Koncepce EBAO byla v NATO vždy považována za filozofický přístup aliance k řešení krizí, nikoliv za operační koncepci.⁶ NATO považuje koncepci EBAO za systémový přístup k plánování, přípravě a způsobu řešení komplexních krizí, který má vést ke zkvalitnění již existujících nástrojů krizového řízení aliance.

Dosahování dlouhodobých cílů při řešení krize je plně závislé na kvalitě rozhodování o realizaci civilních i vojenských úkolů na strategickém stupni řízení. Na strategickém stupni také zpravidla existuje nejvyšší stupeň diferenciací cílů a názorů na charakter cílového stavu (viz tabulka č. 1). Lze proto říci, že hlavním účelem koncepce EBAO je vytvářet mechanismy pro společné plánování a koordinaci činnosti mezi aliancí, národními státy a mezinárodními a nevládními organizacemi na strategickém stupni řízení.

Tabulka 1: Účel koncepce operací založených na účincích

Úroveň	Existující koncepce	Navrhovaná Koncepce	Existující rozpor	Budoucí směr
Politicko-strategická	Předmět řešení	EBO EBAO	JAK Jakým způsobem Jakými mechanismy Jak měřit účinnost	Komplexní přístup k řešení krizí
Vojensko-strategická				
Operační	CIMIC		PROČ K dispozici jsou funkční a mezinárodně zavedené modely, například CIMIC	
Taktická				

Zdroj: ZÚNA, Jaromír. Stabilizační operace (Referát). 2006.

Dosavadní zkušenosti z operací v Afghánistánu, Kosovu a v Iráku nepotvrzují prvotní předpoklady, že nová koncepce bude schopna průřezově postihnout celé spektrum civilních a vojenských činností na strategické, operační i taktické úrovni. Na strategickém a operačním stupni řízení NATO zaznamenalo dílčí úspěchy například v Afghánistánu. Na taktické úrovni je ale obtížné najít rozhraní mezi koncepcemi EBO/EBAO a CIMIC, případně dalšími zavedenými modely spolupráce mezi civilními a vojenskými součástmi. Praktická aplikace koncepce vyvolává na taktickém stupni řadu sporných otázek. Zda jde o budování nových států a společností, sociální inženýrství, administraci okupovaných teritorií nebo o jinou formu civilní a vojenské spolupráce. Komunitou mezinárodních a nevládních organizací je koncepce operací založená na účincích pro její rozpolcenost předmětem soustavné kritiky.

Účinek a přístup. Z definic EBO a EBAO lze odvodit dva odlišné přístupy k těmto operacím. Koncepce EBO zdůrazňuje účinek (effect), tedy výsledek činnosti nebo splnění vojenského, případně civilního úkolu. V kontextu EBO je účinek definován jako kumulativní důsledek jedné nebo více akcí napříč prostorem angažovanosti, který vede ke změně situace v jedné nebo více oblastech. Součet požadovaných účinků vede ke splnění cílů operace.⁷

V koncepci EBAO je určujícím pojmem přístup (approach). V EBAO jsou účinky považovány za jeden z prvků koncepce, nikoli za její podstatu.⁸ Koncepce EBAO je chápána jako nový přístup k řešení krizí, který je založen na nedělitelnosti účinků, stabilizačních a rekonstrukčních činností a civilní a vojenské spolupráce, jež jsou realizovány v mezinárodním kontextu. V pojetí EBAO je vojenská operace považována za jednu ze součástí celkového úsilí při řešení krize, která plní podpůrnou funkci. Oproti EBO, které je operační koncepcí, je EBAO nástrojem pro plánování, přípravu a vedení misí a operací. Vzhledem k tomu, že EBAO je v podstatě plánovací nástroj, nedá se tato koncepce použít v již probíhajících operacích nebo misích. Paradoxně se to vztahuje i na vojenské intervence v Iráku a Afghánistánu, které byly jedním z hlavních impulzů pro vypracování koncepcí EBO a EBAO.⁹

Bezpečnostní prostředí. Vypracování koncepcí EBO/EBAO bylo vedeno úsilím vytvořit operační koncepci, která umožní řešit podstatu soudobých komplexních krizí, jež nejsou řešitelné pouze vojenskými prostředky. Koncepce EBO byla vypracována za účelem dosažení vyšší kvality strategického řízení a prohloubení koordinace uvnitř státní administrativy USA. Koncepce má také umožnit, aby USA byly v případě nutnosti schopny vést tyto operace i samostatně, mimo rámec

mezinárodních organizací. K podpoře nové koncepce USA částečně transformovaly své vojenské síly, novelizovaly část svých operačních koncepcí a posílily expediční kapacity v civilní oblasti.

V NATO nebyl z objektivních důvodů vývoj takto přímý. V 90. letech se transformace NATO zaměřovala na vytvoření podmínek, které by Alianci umožnily větší angažovanost při řešení krizí a konfliktů nového typu a širší využití schopností Aliance v operacích pod vedením mezinárodních organizací. V souvislosti s průběhem krizí na Balkáně, vojenskou intervencí v Kosovu a následným vedením globální války proti terorismu se ale postupně měnil postoj NATO ke způsobům řešení krizí. V NATO začal převažovat názor, že mezinárodní organizace nejsou schopny efektivně řešit krize velkého rozsahu. Aliance si začala vytvářet své koncepce a postupy paralelně k těm, které již byly vypracovány v rámci mezinárodních organizací. Koncepce EBAO byla na svém počátku v roce 2005 jedním z řady opatření, které NATO přijímalo v reakci na probíhající změny v bezpečnostním prostředí a ve snaze o kontinuální adaptaci schopností aliance řešit krize a konflikty nového typu.

Komplexní přístup k řešení krizí. Komplexní přístup k řešení krizí je považován za širší aplikaci koncepce EBAO a jedinou budoucí alternativu pro NATO. V závěrečných dokumentech ze summitu NATO v Rize se k tomu uvádí: „...dnešní bezpečnostní výzvy vyžadují ze strany mezinárodní komunity komplexní přístup k řešení krizí, který zahrnuje použití širokého spektra civilních a vojenských nástrojů [...] k posílení koherentní aplikace krizových nástrojů NATO, stejně jako praktické spolupráce s partnery na všech úrovních, OSN a ostatními relevantními mezinárodními organizacemi, nevládními organizacemi a místními aktéry při plánování a vedení probíhajících i budoucích operací...“¹⁰

V této souvislosti NATO nebude dále pokračovat v pracích na EBAO jako samostatné operační koncepci, ale bude ji považovat za prostředek vojenské podpory mezinárodního úsilí při aplikaci komplexního přístupu k řešení krizí. Stejně tak NATO nadále neuvažuje o formulaci vlastních cílů a cílového stavu při řešení krizí, ve kterých se rozhodne vojenskými silami angažovat (viz tabulka č. 2). Jde o významnou změnu znamenající ústup NATO od ambicí vést nezávislé vojenské operace k řešení komplexních krizí. Lze proto předpokládat vývoj, kdy v doktrinní oblasti i v operační praxi bude v NATO posilovat trend konvergence k přístupům, které v současnosti aplikují mezinárodní organizace.

Tabulka 2: Porovnání koncepce EBAO s komplexními přístupy k řešení krizí

Koncepce NATO	Nástroje	Spolupráce	Cílový stav
EBAO	Vojenské Politické Civilní Ekonomické	Mezinárodní organizace Nevládní organizace	Vytvářet účinky k dosažení cílů a cílového stavu definovaného NATO
Podpora komplexních přístupů k řešení krizí	Vojenské Politické Civilní Ekonomické	Mezinárodní organizace Nevládní organizace	Vlastní definice cílového stavu není obsahem koncepce NATO
	Základ koncepcí		

Zdroj: autor.

Uvedené rozhodnutí lze považovat za progresivní a může ve svém důsledku vést k pozitivní změně postojů mezinárodních a nevládních organizací a populace v krizových oblastech k NATO.

Koncepce EBO není vývojem v NATO ovlivňována a uchovává si svou národní funkci. Diskuse o perspektivě koncepce EBO je vedena ve vnitřním prostředí ozbrojených sil USA

nezávisle na vývoji v NATO. Použití EBO nepřineslo v praxi očekávané výsledky. Na základě praktických zkušeností ze soudobých krizí lze uvést, že EBO nepřekonává koncepcí předchozí, nevyhovuje požadavkům na komplexní přístup k řešení dnešních i budoucích krizí a nelze ji považovat za završující koncepci, která by měla představovat nový myšlenkový směr a komplexní pohled na vedení operací.

VZTAH CIVILNÍCH A VOJENSKÝCH SLOŽEK V OPERACÍCH ZALOŽENÝCH NA ÚČINCÍCH

Propojení vojenských činností s požadovanými účinky a cílovým stavem tvořilo vždy základ plánování vojenských operací. Rovněž důležitost vztahu mezi civilními a vojenskými aktéry a význam civilních nástrojů pro řešení podstaty komplexních krizí nepředstavuje nové poznání. Již v operaci IFOR velitel mnohonárodní divize MND SW ve svém rozkaze ukládal, aby každý příslušník divize považoval svou činnost za součást civilní a vojenské spolupráce. Také požadavek na dokonalou znalost prostředí, na němž jsou koncepce EBO/EBAO založeny, byl uveden do praxe již na počátku 90. let pod pojmem „na vědomostech založené použití sil“. Obsah civilní a vojenské spolupráce v dnešním pojetí je rovněž postaven na zkušenostech, které NATO získalo v průběhu operací na Balkáně. Bylo by možné uvést řadu dalších příkladů z praxe a dříve vypracovaných koncepčních postupů, které byly v pozdější době využity jako východiska pro vypracování koncepcí EBO/EBAO.

Uvedené skutečnosti jsou hlavním důvodem, proč v textech koncepcí EBO/EBAO existuje tolik podobností s postupy, které uplatňují i jiné mezinárodní organizace. Formální přenos praxe mezinárodních organizací do podmínek aliančních nebo koaličních vojenských operací následně způsobuje, že koncepce EBO/EBAO působí vojensky nejednoznačně a jsou různě interpretovány. V odborných kruzích v USA proto dlouhodobě existuje obava z negativních dopadů, které tato koncepce může mít na interoperabilitu sil v mnohonárodních operacích. Kritizováno je rovněž úsilí prosazovat původně národní koncepci EBO v širším mezinárodním a aliančním měřítku.

Příbuznost koncepcí EBO/EBAO s jinými koncepcemi ale existuje pouze v rovině formálního zpracování. Obě koncepce jsou zcela ojedinělé svou podstatou. Jejich účelem je modernizování vedení vojenských operací způsobem, který by umožnil zařadit civilní úkoly a integrovat civilní schopnosti do obsahu vojenských operací vedených v aliančním nebo koaličním rámci. Vzhledem k tomu, že koncepce EBO/EBAO vznikají uvnitř silných vojenských systémů, bylo prvořadou snahou dosáhnout kvalitativně vyšší úrovně v použití vojenských sil. Rovněž je potřebné uvést, že jde o koncepcí operací, které mohou být vedeny nezávisle na mezinárodních organizacích, pokud takový postup bude považován za účelný, případně nezbytný. Podstata koncepcí EBO/EBAO je proto obsažena ve změně funkcí vojenských a civilních komponentů při řešení krize, kterou se mění i samotný přístup k řešení krizí. Standardní rozdělení funkcí mezi vojenskými silami (bezpečnostní) a mezinárodními a nevládními organizacemi (rozvojové a humanitární) zaniká a civilní činnosti jsou chápány jako součást vojenských operací a podřizují se operačním hlediskům za účelem dosažení požadovaných účinků. V pojetí takto vedené vojenské operace se požadovanými účinky stává schopnost sil k výkonu administrativní správy obsazených teritorií.

Na potřebu těsné koordinace civilních a vojenských činností reagovalo již v roce 2003 OSN přijetím koncepce multidimenzionálních mírových operací. OSN rovněž zakládá svou koncepci na struktuře integrované mise, která v sobě integruje civilní, vojenské, rozvojové a humanitární kapacity a je přímo podporována specializovanými agenturami, fondy a institucemi OSN a dalších mezinárodních organizací. Vojenské kapacity jsou v tomto případě integrovány do civilní mise a plní své podpůrné bezpečnostní funkce. Koncepce integrovaných misí OSN se v praxi osvědčuje a je považována za perspektivní model pro řešení komplexních krizí velkého rozsahu a tvoří teoretické i praktické východisko pro komplexní přístupy k řešení krizí. V mezinárodním pohledu byly proto koncepce EBO/EBAO od samého počátku považovány za izolované a málo perspektivní

směr s potenciálem použití pouze v operacích vedených vojenskou aliancí, případně účelovou koalici států.

MOŽNOSTI A LIMITY OPERACÍ ZALOŽENÉ NA ÚČINCÍCH

Použití koncepce operací založené na účincích by mělo velitelům a štábům umožnit následující:

- hodnotit situaci v operačním prostoru z vojenských i nevojenských hledisek s využitím informací od civilních aktérů, bezpečnostních složek jednotlivých států a NATO jako celku;
- identifikaci širšího spektra možných postupů při řešení krizové situace ve všech etapách jejího vývoje;
- dosažení kvalitativně vyšší úrovně harmonizace úsilí ve vojenské a nevojenské oblasti mezi vojenskými a nevojenskými aktéry;
- vedle hodnocení splnění vojenských úkolů také schopnost hodnotit účinky, kterých bylo dosaženo v nevojenské oblasti;
- dosažení kvalitativně vyšší úrovně provázanosti plánů mezi jednotlivými úrovněmi velení a řízení.¹¹

Dosavadní přínos z dílčího použití koncepce operací založených na účincích a experimentování v této oblasti spočívá zejména:

- v hlubším porozumění zákonitostem komplexních krizí a omezení, která existují pro vojenské přístupy při řešení jejich podstaty;
- ve zdůraznění komplexních a meziresortních přístupů k řešení krizí a rozhodujícího významu civilních nástrojů pro řešení podstaty krizí a dosažení cílového stavu;
- v aplikaci základů vojenské strategie při řešení komplexních krizí spočívající v koordinovaném použití různých nástrojů síly (mocí) státu.

Vedle dílčích přínosů má nová koncepce i své limity a slabá místa, pro které je celkově odmítána. K nim patří především krátkodobý výhled koncepce, neurčitost a neměřitelnost účinků v civilní oblasti a nedůvěra místní populace k cílům takto vedené operace.

Krátkodobý výhled. Přirozenou slabinou všech vojenských koncepcí je jejich krátkodobý výhled, který je omezen dobou trvání vojenské angažovanosti státu nebo aliance v operaci. Vzhledem k tomu, že koncepce EBO/EBAO jsou koncepcemi USA a NATO, jedná se o dobu trvání angažovanosti těchto dvou subjektů. Znamená to rovněž, že časově omezená angažovanost vojenské aliance neposkytuje záruky k řešení podstaty krize, ačkoliv to koncepce EBO/EBAO předpokládají.

Neurčitost a neměřitelnost účinků v civilní oblasti. Jedním z předpokladů, na kterých byla koncepce operací založená na účincích postavena, bylo vypracování metod pro měření a hodnocení dosažených účinků ve vojenské i civilní oblasti. Ve vojenské oblasti bylo při vypracování takových metod dosaženo dílčího úspěchu. Koncepce ale nevyřešila způsob, jak stanovit kvalitativní a kvantitativní ukazatele pro hodnocení účinků při vedení operace v civilních oblastech. Prostředí komplexních krizí je svou podstatou stochastické a je určováno vlivy, jakými jsou vůle, přesvědčení, zájmy, vášně, kulturní hodnoty a další. Neexistuje jednotný názor na strukturu oblastí, které by měly být do měření účinků vůbec zařazeny. Nebyly odhaleny kauzální vztahy mezi činnostmi při vedení operace a jejich účinkem na populaci. Není vůbec jasné, v jakých situacích, cyklech, obdobích nebo fázích operace by měly být účinky měřeny tak, aby z nich bylo možné odvodit trendy, které v zájmových oblastech převládají a mají vztah ke splnění cílů operace. Úsilí o vypracování formálních metod umožňujících například měření legitimacy místní vlády, její

potencionální úspěšnosti a podobně pouze přivodily kritiku USA a NATO ze snah o sociální inženýrství.

Nedůvěra místní populace k cílům operace. Koncepce operací založená na účincích přesahuje do řady oborů ze společenských věd. Nositelem dynamiky sociálního a ekonomického rozvoje jsou státy a nadnárodní politická a ekonomická uskupení. Nositeli vývoje lidské civilizace jsou kultury. Koncepce EBO/EBAO nejsou orientovány pouze na eliminaci přímých forem ohrožení, ale usilují o působení na společenské systémy, tedy na společnost a stát. V definici EBO se proto uvádí, že tyto operace jsou vedeny „...za účelem ovlivnění nebo dosažení změny chování a schopností systému...“. Koncepce EBAO velmi obecným způsobem požaduje „...vytvoření požadovaných účinků pro dosažení plánovaných cílů...“ Požadavek na provázanost činností, účinků, cílů a cílového stavu se v obou koncepcích soustřeďuje do oblastí základních funkcí státu. V tomto kontextu mají operace založené na účincích svou lidskou a kulturní dimenzi. Obě uvedené koncepce jsou založeny na liberálních teoriích, které považují chování člověka v různé míře za pragmatické a tím i ovlivnitelné. Koncepce vycházejí z předpokladu, že člověk v oblasti postižené krizí volí mezi možnostmi na mikroekonomické úrovni s cílem pragmaticky měnit svůj život k lepšímu. Zkušenosti z vojenských intervencí v Iráku a Afghánistánu tuto koncepci ale jednoznačně nepotvrzují. Čím silnější je historická tradice a bohatší kulturní dědictví, tím nezávislejší jsou postoje populace k importovaným změnám. Koncepce EBO/EBAO se tím objektivně dostávají do vztahu mezi státem a kulturou, a stávají se tak předmětem kritiky z exportu demokracie, svobodného trhu, svobody jednotlivce a podobně. Použití koncepcí EBO/EBAO paradoxně prohlubuje nedůvěru místní populace k cílům operace.

EBO JAKO MYŠLENKOVÝ PROCES NEBO INTELEKTUÁLNÍ MAGINOTOVA LINIE?

Koncepce EBO byla původně vypracována pro potřeby vzdušných sil USA a teprve následně byla modifikována pro použití v prostředí mnohonárodních operací. Zkušenosti z operací v Iráku, Afghánistánu a Kosovu však vedou k závěru, že koncepci lze označit za funkční, pouze pokud je použita v rámci uzavřeného systému pracujícího se stálým algoritmem. Takovým systémem je například „targeting“, zahrnující vyhledávání cílů, hodnocení důležitosti cílů, volbu způsobu ničení cílů, ničení cílů a hodnocení dosaženého stupně ničení protivníka, který je současně podporován vyspělými technologiemi. Použití koncepcí EBO může v těchto případech pozitivně ovlivňovat kvalitu plánovacího procesu. Určitým přínosem koncepce je rovněž kladný vliv na rozhodovací proces velitelů, neboť vede k hlubšímu porozumění souvislostí a dopadů vojenských činností v operacích, které jsou ve své většině vedeny mezi civilním obyvatelstvem postižených zemí nebo regionů. Přes nejednotný názor na její kvalitu nová koncepce do určité míry obohatila vojenské myšlení a přispěla k diskusi o použití vojenských sil v podmínkách soudobých krizí. Lze také učinit závěr, že pozitiva koncepcí EBO jsou pouze obecné povahy a stejných výsledků by bylo možné dosáhnout i jinými postupy, například moderněji zaměřenou a komplexněji pojatou přípravou velitelů a štábů.

Na druhé straně rozšíření rozměru vojenských operací o civilní dimenzi vede k nutnému přechodu od plánování ke splnění vojenských cílů na liniové plánování po směrech hlavních činností. Plnění úkolů na směrech hlavních činností, kterými jsou v operacích ISAF a KFOR například bezpečné prostředí, podpora mezinárodní komunity, rekonstrukce a rozvoj a další, má zajistit směřování operace k požadovanému cílovému stavu. Vzhledem k tomu, že směry hlavních činností jsou realizovány souběžným plněním vojenských a civilních činností, není splnění vojenského cíle primární, ale rozhodujícím se stává celkový dosažený pokrok, pro jehož měření je nutná jiná metodika než jasně měřitelné dosažení vojenského cíle. Tím je vkládán mezi vojenské a civilní činnosti nejasný pojem účinek, který vede v procesu plánování, přípravy a provedení operace ke snižování významu vojenských cílů.

Mnohem závažnější je skutečnost, že koncepce EBO nepřináší očekávané výsledky při použití v podmínkách soudobých komplexních operací, pro které byla cíleně vytvořena. Praxe ukazuje na řadu slabín konkrétní povahy, které lze shrnout do následujících oblastí:

- koncepce je založena na předpokladu vysokého stupně předvídatelnosti vývoje na teritoriu krize, který není reálně dosažitelný;
- na rozdíl od uzavřených systémů technologické povahy nelze přesně odhadovat chování komplexních společenských systémů;
- vyžaduje dosažení nereálné úrovně znalostí o protivníkovi;
- vyžaduje rozsáhlé formální rozpracování do plánů, omezuje svobodu rozhodování velitelů na jednotlivých stupních velení a obsahuje prvky sociálního inženýrství;
- vede k centralizaci velení a řízení a zasahování do rozhodování a činností na nižších stupních velení;
- abstrahuje od lidské dimenze v krizové oblasti;
- rozhodujícími strukturami při jejím použití se stávají štáby a je oslabována role nižších velitelů a jejich rozhodování;
- neumožňuje rychlý a obsahově jasný přenos rozkazů a úkolů na podřízené stupně velení;
- obsahuje komplikovaný a málo srozumitelný pojmový aparát.¹²

Koncepce EBO si krátce po svém zveřejnění vysloužila kritiku v odborných vojenských kruzích, kterými byla označována jako „...banalita s atraktivním jménem založená na nebezpečných iluzích...“, případně jako „...intelektuální Maginotova linie operačního umění...“¹³ Koncepce nebyla pozitivně přijata ani v zemi svého původu, v USA. V roce 2008 velitel společných sil vydal rozhodnutí, ve kterém se uvádí: „...ukončit používání, poskytování podpory a export pojmu a koncepcí majících vazbu na EBO v oblasti výcviku, doktrinální oblasti a společného plánování.“¹⁴ Jako další příklad lze uvést pozemní síly USA, které koncepci EBO nikdy nepřijaly. V polním řádu pozemních sil FM 3-0 Operations je k tomu uvedeno: „Pozemní síly nepoužívají [...] plánování založené na účincích nebo hodnocení účinků. Takové metody plánování jsou určeny k použití na strategických a operačních stupních, které disponují k tomuto účelu vybavenými všeojskovými štáby. Operace pozemních sil zůstávají založeny na účelu a soustřeďují se na existující podmínky.“¹⁵

Koncepci EBO lze označit za izolovaný myšlenkový směr s nízkým potenciálem, který se odklání od převládajících trendů v přístupech k řešení krizí. Obdobně jako v evropských zemích rovněž v USA v současnosti získávají na významu komplexní přístupy k řešení krizí. Pro vedení operací s využitím komplexních přístupů jsou USA výjimečně disponovány a komplexní přístupy korespondují i se způsobem jejich vojenského myšlení. Komplexní přístup k řešení krizí je rovněž obsažen v koncepci stabilizačních operací, která byla v pozemních silách USA zavedena v roce 2002. Pro komplexní přístupy k řešení krizí proto nebylo nutné v podmínkách ozbrojených sil USA zavádět novou koncepci EBO, jejíž obsah vyvolává nerealistická očekávání politické a vojenské reprezentace.

NATO UPOUŠTÍ OD DALŠÍHO POUŽÍVÁNÍ POJMU EBAO

V souvislosti s požadavkem mezinárodních organizací na změnu způsobu řešení krizí vyvstala v NATO potřeba řešit vztah mezi stávající koncepcí EBAO a perspektivním směrem, který je založen na komplexním přístupu a k němuž se aliance rovněž hlásí. Na základě zkušenosti z dílčího použití koncepce EBAO v operacích v Afghánistánu a Kosovu a rovněž závěrů z experimentování, které aliance provedla ve spolupráci s komunitou mezinárodních organizací a institucí, doporučuje NATO upustit od dalšího používání pojmu EBAO a současně zrušit i jeho definici.¹⁶

Důvod pro takové rozhodnutí je trojí. V prvé řadě je snahou NATO vyhnout se možným nedorozuměním, ke kterým by mohlo v budoucnu docházet při souběžném užívání pojmů komplexní přístup a EBAO. Druhým důvodem je vnitřní rozpolcenost koncepce EBAO. Definice vytváří představu o srovnatelnosti EBAO s komplexními přístupy, přitom obsah samotné koncepce může zajistit maximálně jejich vojenskou podporu. Třetím je deterministický základ koncepce, který vychází z nesprávného předpokladu, že vývoj v teritoriu krize lze usměrňovat prostřednictvím záměrně vyvolaných účinků a tím potlačuje vojenské umění a svobodu rozhodování velitelů na taktickém stupni velení.

Přestože koncepce operací založená na účincích v NATO zaniká, lze řadu principů, postupů a značnou část pojmového aparátu, které byly v rámci koncepce EBAO vytvořeny, zachovat i pro budoucí použití. Oblasti původní koncepce EBAO, které budou dále rozvíjeny s perspektivou jejich využití k podpoře komplexních přístupů, jsou následující:

- civilní a vojenská interakce;
- operační plánování s využitím pozitivních zkušeností z plánování založeného na účincích;
- na znalostech založené použití sil, výstavba znalostních databází a distribuce informací;
- metodologie hodnocení vývoje na teritoriu krize v civilní i vojenské oblasti podporované vytvořením „Joint Assessment Branch“ ve struktuře štábů v operacích;
- rozvoj terminologie a taxonomie k zabezpečení vzájemného porozumění mezi vojenskými silami a civilními organizacemi;
- příprava personálu spočívající v zavedení nových kurzů pro plánování a vedení operací, které budou organizovány ve školách a výcvikových zařízeních NATO pro úroveň základní, operační a strategickou;
- rozšiřování expertních kapacit prostřednictvím vytvoření databáze (záloh) expertů z civilních oborů s určením pro zařazení do struktury sil v operaci nebo k posílení jednotlivých pracovišť NATO. Uvedený personál může být rekrutován ze struktur NATO, akademických pracovišť, mezinárodních organizací a soukromého sektoru;
- rozvoj technických prostředků plánování na strategické a operační úrovni NATO;
- plná podpora experimentování ve spolupráci s mezinárodními organizacemi, nevládními organizacemi, akademickými pracovišti a soukromým sektorem.

VÝZNAM KONCEPCÍ EBO A EBAO PRO AČR

V AČR je myšlenkový směr, který reprezentuje koncepce operací založená na účincích, okrajovým teoretickým tématem. Jsou-li koncepce EBO/EBAO zmiňovány ve vojenských publikacích, jde o texty bez významnějších doporučení pro praxi zahraničních operací, ve kterých AČR působí. Přestože v AČR nebyla k nové koncepci vypracována národní pozice, byl její obsah zapracován do textu hlavních doktrinárních dokumentů AČR. Atraktivní obsah koncepcí EBO/EBAO rovněž vyvolal v našich odborných kruzích módní diskusi, kdy byly obě koncepce představovány jako určující způsob vedení budoucích operací. Jestliže jde o praktický výstup, je využití obou koncepcí ve vojskové praxi v AČR minimální. Ta se omezuje jen na přípravu do zahraničních operací, kdy jsou na vyžádání poskytovány příslušníkům kontingentů AČR základní informace o způsobech použití této koncepce v operacích v Afghánistánu a Kosovu.

Operace založené na účincích jsou v odborných kruzích v AČR většinou prezentovány jako nová operační koncepce, která umožní koherentní působení na všechny atributy nepřítel. ¹⁷ Nebo jsou koncepce EBO/EBAO vykládány jako základ budoucích operací ¹⁸, kdy NEC je nástrojem, který umožní vedení těchto operací. ¹⁹ Existuje rovněž názor, že zvládnutí koncepce operací založené na účincích je prostředkem k dosažení požadované ekonomie sil apod. ²⁰ Koncepce EBO a EBAO jsou navíc v podmínkách AČR běžně ztotožňovány, případně je EBAO chápáno jako další

vývojová fáze původní koncepce EBO. Nic z výše uvedeného není správně, a existující představy o koncepcích EBO/EBAO bude proto nutné v ČR přehodnotit.

Je vhodné si rovněž povšimnout, že autoři se ve svých textech vyhýbají použití českého názvu pro koncepcí EBO/EBAO, stejně tak obecnému pojmenování koncepčního směru, a používají termíny v původním anglickém jazyce. Je to zapříčiněno tím, že v ČR nejsou k dispozici oficiální překlady názvů, definic a nezbytného pojmového aparátu. Rovněž to ale svědčí o neporozumění obsahu obou koncepcí a nedostatečné informovanosti o jiných koncepčních směrech existujících mimo NATO, které řeší stejnou oblast společného použití civilních a vojenských komponentů v misích a operacích. V takovém případě ale nemohou provést komparativní analýzu, na jejímž základě by bylo možné označit převládající trendy ve způsobech řešení krizí, na které by se měla ČR orientovat.

Doktrína ČR v mnohonárodních operacích se sice o koncepci EBAO krátce zmiňuje, ale je tak učiněno nedostatečným a značně nepřesným způsobem. Koncepcí EBAO je v doktríně označena za koncepci „efektivního přístupu k operacím“ a je doprovázena bezobsažným textem.²¹

Text je výtahem z aliančních dokumentů, který je chybně přeložen, a komentář nevyjadřuje skutečný obsah koncepce. K tomu lze uvést následující příklady: (1) Termín „účinek“ (effect) je zaměněn za „efektivitu“, přičemž anglický ekvivalent pro efektivitu je „effectiveness“, případně „efficiency“, pokud máme na mysli ekonomické implikace. (2) „Konečný stav“ při řešení krize nestanovuje nadřazený, ale je definován v mandátu, který byl přijat na půdě mezinárodní organizace na základě politického rozhodnutí o způsobu řešení krize. (3) „Civilní činnosti“ jsou považovány za součást vojenské operace, což je v rozporu s univerzálně přijatými principy, kterými se řídí humanitární a rozvojová činnost. (4) V souvislosti s NATO se v doktríně dále uvádí, že aliance disponuje nebo je způsobilá k řízení a použití sociálních a ekonomických nástrojů síly (moci). Takové tvrzení je dokonce v rozporu s obsahem dokumentů vypracovaných v NATO ke koncepci EBAO. Schopnostmi z civilní oblasti NATO přirozeně vybaveno není a neuvažuje ani o jejich budování. Není totiž žádoucí, aby se v souvislosti se změnou charakteru soudobých krizí všechny mezinárodní organizace začaly transformovat na organizace typu OSN. NATO si musí uchovat svůj primární charakter vojenské aliance, protože taková je potřeba západních demokracií v bezpečnostní oblasti. Kapacity v civilních oblastech jsou cíleně vytvářeny v rámci dalších mezinárodních organizací, především EU, OBSE a OSN. Příklad ČR názorně potvrzuje oprávněnost obav, že koncepce EBO a svým způsobem i EBAO jsou příčinou řady nejasností u aliančních partnerů, pokud jde o perspektivní směry ve způsobech řešení budoucích krizí.

ZÁVĚR

Koncepcí operací založená na účincích v současnosti zaniká z důvodu systémových chyb v jejím obsahu. V ozbrojených silách USA již byla koncepce EBO zrušena jako společná operační koncepce. V případě NATO bude koncepce EBAO nahrazena komplexními přístupy k řešení krizí, které jsou založeny na těsné spolupráci mezinárodních organizací s plným využitím kapacit mezinárodního bezpečnostního systému. Příklad koncepce operací založené na účincích názorně ukazuje, k jakým důsledkům vede snaha o ztotožňování způsobu vedení vojenských operací se způsoby řešení krizí.

Skutečným motivem pro vypracování koncepcí EBO/EBAO bylo vytvoření operační koncepce plně integrující vojenské i civilní schopnosti za účelem jejího použití v operacích vedených nezávisle na mezinárodních organizacích. Koncepcí EBO/EBAO byly založeny na předpokladu, který je opačný k trendu, jenž je charakterizován komplexními přístupy k řešení krizí. Způsobem, který je předpokládán v koncepcích EBO/EBAO, mezinárodní organizace již pracují a za tímto účelem mají vypracované vlastní koncepční přístupy.

Pro zavedení koncepce operací založené na účincích do ČR nebyl přijat žádný formální postup. V důsledku skutečnosti, že koncepce pronikala do ČR prostřednictvím nezávislých kroků jednotlivých odborných pracovišť, se nepodařilo v našich podmínkách dosáhnout jejího jednotného

výkladu ani přijetí národního stanoviska. Případ koncepcí EBO/EBAO rovněž poukázal na některá slabá místa v doktrinálním systému v ČR. V prvé řadě na krátkozrakost jednostranné orientace na studium a přejímání pouze aliančních dokumentů a nedoceňování významu koncepcí, které jsou k řešení soudobých komplexních krizí vytvářeny v rámci ostatních mezinárodních organizací. Přechod k řešení krizí s využitím komplexních přístupů bude vyžadovat, aby teoretická pracoviště v ČR ve své činnosti nezbytně vycházela ze širšího teoretického základu. Opodstatněnost takového požadavku je odůvodněna již samotným faktem, že komplexní přístup je tvořen úsilím řady mezinárodních a nevládních organizací. Znalost jednotlivých koncepcí a orientace v trendech, které určují způsoby řešení krizí, pak tvoří základ pro zajištění interoperability v prostředí misí integrujících civilní i vojenské prvky. Druhým slabým místem je formální řízení rozvoje doktrinální soustavy, které se orientuje na produkci vojenských publikací a předpisů namísto rozvoje teorie pro použití sil. Kapacity odborných pracovišť jsou velmi omezené a navíc rozložené do řady institucí, které nejsou vázané ke vzájemné součinnosti. Aplikace komplexních přístupů rovněž způsobuje sblížení vojenských a sociálních věd. ČR bude muset více než v minulosti využívat kapacit civilních institucí při řešení teoretických i praktických úkolů spojených s aplikací komplexních přístupů k řešení krizí jak na národní, tak i mezinárodní úrovni.

POZNÁMKY

¹ GALATÍK, Vlastimil, KRÁSNÝ, Antonín, ZETOCHA, Karel (eds.). *Vojenská strategie*, s. 200.

² MATTIS, N. James. USJFCOM Commander's Guidance for Effect – Based Operations, s. 106.

³ UNITED STATES DEPARTMENT OF DEFENCE. *The Effect – Based Operations Process: Concept of Operations (CONOPS)*. United States Joint Forces Command, 2004.

⁴ NATO. *MC Position on an Effect Based Approach to Operations*. MCM – 0052 – 2006, 6. června 2006.

⁵ NATO. *Bi – Strategic Command Pre – Doctrinal Handbook: Effect Based Approach to Operations*. NATO SAC Shape, 2007, Ref.: J5PLANS/7740-065/07-203478. s. 1–2.

⁶ NATO. *Bi – Strategic Command Pre – Doctrinal Handbook: Effect Based Approach to Operations*. NATO SAC Shape, 2007, Ref.: J5PLANS/7740-065/07-203478. s. 2–3.

⁷ NATO. *Bi – SC Pre – Doctrinal Handbook (Effect Based Approach to Operations)*. 2. vydání, 2009.

⁸ MARKOS, G. Planning for Counterinsurgency (COIN): *Effect Based Approach to Operations (EBAO)*.

⁹ JAMES, P. *NATO Concept for Effect Based Approach to Operations: Operational Concept Development, HQ SACT*.

¹⁰ NATO. *Riga Summit Declaration*. 2006.

¹¹ Poznámky z panelové diskuse ke koncepci EBAO. CD&E Conference, Athens, Greece, 30 October–2 November, 2006.

¹² US ARMY Doctrine Update No. 1. Combined Arms Doctrine Directorate, U.S. Combined Arms Center Ft. Leavenworth, 2007.

¹³ DESPORTES, Vincent. *From Transformation to Adaptation, a New Paradigm?*, s. 12.

¹⁴ MATTIS, N. James. USJFCOM Commander's Guidance for Effect – Based Operations, s. 108.

¹⁵ UNITED STATES DEPARTMENT OF DEFENCE. *FM 3 – 0 Operations*.

¹⁶ NATO. Report on Progress with Effects Based Thinking. Bi-SC SAC Europe and SAC Transformation, J5PLANS/7740-91/09-208204, 5000 TI-388/TT-5230/Ser:NU, 2. února 2010.

¹⁷ HALAŠKA, Jiří. *Perspektivy vedení vojenských operací v urbanizovaném prostředí, nové operační požadavky a vliv moderních technologií na jejich vedení*.

¹⁸ GALATÍK, Vlastimil, KRÁSNÝ, Antonín. *Pravděpodobně budoucí operační prostředí, operační požadavky a schopnosti ozbrojených sil ČR*, s. 39.

¹⁹ ZETOCHA, Karel. *Lidské zdroje 2030*, s. 61.

²⁰ GALATÍK, Vlastimil. *Vojensko-politické ambice a principy obrany ČR*, s. 61.

²¹ *Doktrína AČR v mnohonárodních operacích*. 1. vydání. Praha, 2008, s. 102.

LITERATURA

- [1] DESPORTES, Vincent. *From Transformation to Adaptation, a New Paradigm? DOCTRINE: Stabilization, Strategic Function, Decisive Phase*, 2007, No. 12, s. 12. ISSN 1293-2671.
- [2] *Doktrína AČR v mnohonárodních operacích*. 1. vydání. Praha, 2008.
- [3] GALATÍK, Vlastimil, KRÁSNÝ, Antonín, ZETOCHA, Karel (eds.). *Vojenská strategie*. Ministerstvo obrany České republiky – PIC MO, 2008. 343 s. ISBN 978-80-7278-475-2.
- [4] GALATÍK, Vlastimil. KRÁSNÝ, Antonín. Pravděpodobné budoucí operační prostředí, operační požadavky a schopnosti ozbrojených sil ČR. In GALATÍK, Vlastimil. *Principy obrany České republiky „2030“*. Brno: Univerzita obrany, 2008. s. 27–40. ISBN 978-80-7231-513-0.
- [5] GALATÍK, Vlastimil. Vojensko-politické ambice a principy obrany ČR. In GALATÍK, Vlastimil. *Principy obrany České republiky „2030“*. Brno: Univerzita obrany, 2008. s. 63–73. ISBN 978-80-7231-513-0.
- [6] HALAŠKA, Jiří. *Perspektivy vedení vojenských operací v urbanizovaném prostředí, nové operační požadavky a vliv moderních technologií na jejich vedení*. [Disertační práce]. Brno: UO, 2007. 121 s.
- [7] JAMES, P. *NATO Concept for Effect Based Approach to Operations: Operational Concept Development*, HQ SACT. Přednáška, CD&E Conference, Athens, Greece, 30 October–2 November, 2006.
- [8] MARKOS, G. Planning for Counterinsurgency (COIN): *Effect Based Approach to Operations (EBAO)*. HQ Multinational Corps Northeast. Přednáška, 17. prosince 2008.
- [9] MATTIS, N. James. USJFCOM Commander's Guidance for Effect – Based Operations. *Joint Forces Quarterly*, 2008, No.4, Issue 51. s. 106. ISSN 1070-0692.
- [10] NATO. *Bi – SC Pre – Doctrinal Handbook (Effect Based Approach to Operations)*. 2. vydání, 2009.
- [11] NATO. *Bi – Strategic Command Pre – Doctrinal Handbook: Effect Based Approach to Operations*. NATO SAC Shape, 2007, Ref.: J5PLANS/7740-065/07-203478.
- [12] NATO. *MC Position on an Effect Based Approach to Operations*. MCM – 0052 – 2006, 6. června 2006.
- [13] NATO. Report on Progress with Effects Based Thinking. Bi-SC SAC Europe and SAC Transformation, J5PLANS/7740-91/09-208204, 5000 TI-388/TT-5230/Ser:NU, 2. února 2010.
- [14] NATO. *Riga Summit Declaration*. 2006.
- [15] UNITED STATES DEPARTMENT OF DEFENCE. *The Effect – Based Operations Process: Concept of Operations (CONOPS)*. United States Joint Forces Command, 2004.
- [16] UNITED STATES DEPARTMENT OF DEFENCE. *FM 3 – 0 Operations*.
- [17] US ARMY Doctrine Update No. 1. Combined Arms Doctrine Directorate, U.S. Combined Arms Center Ft. Leavenworth, 2007.
- [18] ZETOCHA, Karel. Lidské zdroje 2030. In GALATÍK, Vlastimil. *Principy obrany České republiky „2030“*. Brno: Univerzita obrany, 2008. s. 52–62. ISBN 978-80-7231-513-0.
- [19] ZŮNA, Jaromír. Stabilizační operace (Referát). In: *Sborník č. 49 Mezinárodní vojensko-odborná konference TAKTIKA 2006: „Perspektivy a trendy rozvoje taktiky“*, FEM UO Brno, 8.–9. listopad 2006. ISBN 80-7231-179-4.